

MATERIAŁY WAĆŁAWA ŻENCZYKOWSKIEGO
(III-60)
(1897–1957)

Wacław Żenczykowski urodził się w Kielcach 26 listopada 1897 r. Rodzicami jego byli Marian i Janina z Bogdańskich.

W 1914 r. ukończył siedmioklasową szkołę handlową. W latach 1918–1923 studiował na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej. Dyplom inżyniera dróg i mostów uzyskał w styczniu 1924 r. Jeszcze przed ukończeniem studiów, to jest od 1921 r., rozpoczął pracę dydaktyczną na Politechnice Warszawskiej, zaczynając od stanowiska młodszego asystenta, a następnie starszego asystenta (1924–1933) katedry wytrzymałości tworzyw. W roku 1933 na podstawie rozprawy pt. *Dźwigary sklepieniowe* otrzymał tytuł doktora nauk technicznych i awansował na stanowisko zastępcy profesora, a następnie w 1934 r. profesora nadzwyczajnego. Powierzono mu również wykłady zlecone i kierownictwo Zakładu Budownictwa Ogólnego. W 1935 r. ogłosił rozprawę habilitacyjną pt. *Oświetlenie światłem dziennym*. Równoległe z zajęciami na Politechnice Warszawskiej pracował jako konstruktor, projektując szereg obiektów żelbetowych, stalowych i drewnianych, jak na przykład dwa budynki Szkoły Głównej Handlowej, gmach PZWU przy ul. Kopernika, gmach YMCA, hotel „Patria” w Krynicy, kompleks budynków Dyrekcji Kolejowej przy ul. Targowej, gmach PKO w Poznaniu i Dworzec Główny w Warszawie.

W okresie okupacji nie przerwał pracy dydaktycznej, wykladał bowiem w istniejących szkołach technicznych oraz prowadził tajne nauczanie studentów wyższych semestrów. Właśnie dzięki tej pracy Wacława Żenczykowskiego zaraz w pierwszych tygodniach po uruchomieniu Politechniki Warszawskiej w 1945 r. dwadzieścia kilka osób mogło uzyskać dyplomy inżynierskie.

W 1946 r. Wacław Żenczykowski został mianowany profesorem zwyczajnym budownictwa ogólnego na Politechnice Warszawskiej, a w 1952 r. został powołany na członka korespondenta PAN. Równoległe z działalnością w PAN i na Politechnice Warszawskiej pełnił obowiązki przewodniczącego: Rady Technicznej Ministerstwa Materiałów Budowlanych, Komisji Normalizacyjnej Budownictwa przy Ministerstwie Odbudowy, Rady Naukowo-Technicznej i Budowlanej Instytutu Badawczego Budownictwa. Był członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki, a także przewodniczącym rady programowej szeregu wydawnictw. Reprezentował naukę polską na wielu kongresach i zjazdach międzynarodowych, między innymi w 1956 r. na konferencji AIPO w Lizbonie, na kongresie Komitetu Mieszkaniowego przy ONZ w Genewie. W 1956 r. na zaproszenie amerykańskiej Association of House Builders odbył ponadmiesięczną podróż po USA, w czasie której zapoznał się ze stanem tamtejszego budownictwa mieszkaniowego. Obok tego prowadził szeroką działalność jako ekspert budowlany zarówno na odcinku normalizacji, jak i przeprowadzania orzeczeń technicznych w szczególnie trudnych wypadkach usterek i katastrof budowlanych. Przykładem może być udział, wraz z grupą ekspertów, w ratowaniu zsuwającego się ze skarpy kościoła św. Anny.

Był autorem dwóch podręczników: *Zbiór zadań z wytrzymałości tworzyw* (1923), oraz *Budownictwo ogólne*, wydane trzykrotnie w 1937, 1943 i 1946 r.

W uznaniu wybitnych zasług na polu dydaktycznym oraz budownictwa Wacław Żenczykowski został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Odrodzenia Polski oraz otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia za 1955 r. Zmarł w Szwajcarii 18 lutego 1957 r.

Materiały Wacława Żenczykowskiego zostały zakupione przez Archiwum PAN od jego żony Marii w 1957 r.

Prace porządkowe przeprowadzili słuchacze Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie pod kierunkiem mgr Elżbiety Sztraj w roku szkolnym 1981/1982.

Cechą charakterystyczną spuścizny W. Żencykowskiego jest jej fragmentaryczność, brak w niej bowiem materiałów biograficznych, a także materiałów o twórcy zespołu. W wyniku prac porządkowych materiałom spuścizny nadano układ rzeczowo-chronologiczny, dzieląc je na 5 zasadniczych grup.

Grupę I stanowią materiały twórczości naukowej. W jej skład wchodzi następujące trzy podgrupy: A. prace, B. referaty i odczyty, C. opinie. Na podgrupę A składa się praca na temat szacowania ścian zewnętrznych pod względem własności cieplnych i wilgotnościowych oraz praca zbiorowa pod redakcją W. Żencykowskiego na temat życia i twórczości Stefana Bryły. Na podgrupę B składają się cztery referaty i jeden odczyt. Dwa z referatów dotyczą konkretnych rozwiązań inwestycyjnych, mianowicie założeń do projektu rozgłośni III programu Polskiego Radia oraz podłoża gruntowego i wykonywanych robót ziemnych na terenie budowy Nowej Huty. Pozostałe dwa referaty odnoszą się do bardziej teoretycznych zagadnień budownictwa, odczyt zaś dotyczy przykładowych błędów niedokładności wykonania konstrukcji żelbetowych i ceramicznych. Podgrupę C stanowi opinia dla wydawnictwa i pracy J. Śliwińskiej.

Na grupę II – materiałów działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej – składają się orzeczenia techniczne w sprawie stanu budynków, konstrukcji oraz usterek i katastrof budowlanych za lata 1945–1954, protokoły komisji rzeczoznawców dotyczące stanu technicznego budynków i ich przydatności, uwagi w sprawie projektu Ministerstwa Oświaty o prawie budowlanym, materiały Polsko-Szwajcarskiej Komisji Budowlanej (przejęte przez W. Żencykowskiego z Zakładu Budownictwa Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, którego był współpracownikiem), materiały z podróży służbowej do USA w celu zapoznania się z tamtejszym budownictwem mieszkaniowym oraz materiały działalności organizacyjnej i dydaktycznej na Politechnice Warszawskiej.

Grupę III stanowi korespondencja, która została podzielona na wychodzącą i przychodzącą. Wykaz korespondentów zamieszczono w aneksie 1.

Grupa IV – materiały osób obcych – zawiera prace M. Mączyńskiego, W. Kamlera i M. Rzędowskiego, które zostały przekazane W. Żencykowskiemu do przejrzania.

Grupę V stanowi załącznik, na który składają się prace drukowane W. Żencykowskiego; ich wykaz zawarty został w aneksie 2.

W Archiwum PAN spuścizna Wacława Żencykowskiego została opatrzona sygnaturą III-60; zawiera 0,45 m.b. akt i po uporządkowaniu liczy 28 jednostek i 2 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. *Minerwa Polska*, Archiwum PAN, sygn. I-8
2. Bohdan Lewicki, *Wacław Żencykowski (1897–1957)*, „Nauka Polska”, 1957, R. V, nr 1–2

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1–9
A. Prace	1-3
B. Referaty i odczyty	4–8
C. Opinie	9
II. Materiały działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej	10–22
III. Korespondencja	23
IV. Materiały osób obcych	24–27
V. Załączniki	28
Aneksy	1-2

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Prace

1. *Szacowanie ścian zewnętrznych pod względem własności cieplnych i wilgotnościowych*
Praca 4 egz.
1955, masz., druk, k. 94 + s. 79, 79, 79
2. Jw.
Fragmenty pracy, notatki
1955, rkp., masz., l., k. 293
3. *Stefan Bryła*
Praca zbiorowa pod redakcją W.Ż., tekst, materiały warsztatowe, dokumenty z posiedzeń komisji do opracowania monografii
1952–1956, masz., l., k. 73

B. Referaty i odczyty

4. *Rozgłośnia III programu Polskiej Radia*
Referat o założeniach do projektu, orzeczenia techniczne, rysunki i inne dokumenty
1949–1952, rkp., masz., l., k. 106
5. *Podłoże gruntowe i wykonywane roboty ziemne na terenie budowy Nowej Huty*
Referat dla Rady Technicznej Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego
1953, masz., l., k. 12
6. *Główne zadania nauk technicznych w zakresie budownictwa*
Referat
1955, masz., l., k. 7
7. *Zagadnienia konstrukcji i połączeń prefabrykowanych elementów ścian i stropodachów w związku z zachodzącymi zjawiskami cieplno-wilgotnościowymi*
Referat
1956, rkp., masz., l., k. 65
8. *Przykładowe błędy niedokładności wykonania konstrukcji żelbetowych i ceramicznych*
Odczyt
1953, masz., druk, l., k. 36

C. Opinie

9. Praca J. Śliwińskiej
Opinia dla wydawnictwa
B.d., masz., l., k. 1

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI NAUKOWO-ORGANIZACYJNEJ I DYDAKTYCZNEJ

10. Orzeczenia techniczne w sprawie stanu budynków, konstrukcji oraz innych budowli
1945–1949, masz., l., k. 211
11. Jw.
1950, rkp., masz., l., k. 151
12. Jw.

- 1951, masz., l., k. 183
13. Jw.
1952, masz., l., k. 260
14. Jw.
1953, masz., l., k. 250
15. Jw.
1954, masz., l., k. 267
16. Komisja Rzecznawców
Protokoły dotyczące stanu technicznego budynków oraz ich przydatności
1949–1954, masz., l., k. 94
17. Ministerstwo Odbudowy
Uwagi w sprawie projektu prawa budowlanego
Ok. 1946, masz., l., k. 4
18. Polsko-Szwajcarska Komisja Norm Budowlanych
Projekty, broszury dotyczące norm budowlanych w Europie Zachodniej
1928–1945, druk, l., k. 145
19. Jw.
Projekty polskich norm budowlanych
1944–1948, masz., sz., k. 253
20. Podróż służbowa W.Ż. dla poznania budownictwa mieszkaniowego w USA
Terminarz podróży, obserwacje techniczne, uwagi o możliwościach poprawy
budownictwa mieszkaniowego w Polsce, protokół z zebrania
1956, rkp., masz., druk, l., k. 254
21. Politechnika Warszawska. Instytut Techniki Budowlanej
Uwagi dotyczące planu pracy Instytutu Techniki Budowlanej, program nauczania
budownictwa ogólnego dla kursu inżynierskiego, materiały z podróży Rady Naukowej
Instytutu, omówienie programu nauczania z krótkim wstępem historycznym
1951–1956, rkp., masz., l., k. 39
22. Jw.
Dokumentacja dotycząca oceny wartości prac doktorskich i habilitacyjnych
1949–1954, masz., l., k. 32

III. KORESPODENCJA

23. Osoby i instytucje B-S
Korespondencja wychodząca i wpływająca
1940–1956, rkp., masz., l., k. 26, zob. aneks 1

IV. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

24. M. Mączyński, *Założenia projektowe dla urządzenia stacji badawczej do badania własności technicznych materiałów budowlanych*
Praca napisana na zamówienie PAN, przedłożona W.Ż.
1956, masz., l., k. 79
25. W. Kamler, *Wpływ pojemności cieplnej przegród budowlanych na system ogrzewania*
Referat złożony W.Ż. w związku z jego przewidywanym odczytem w PAN
1957, masz., l., k. 293
26. M. Rzędowski, *Wskazówki tymczasowe spawania konstrukcji stalowych w warunkach zimowych (poniżej temp. ± 0 °C)*
Wskazówki opracowane dla budowniczych Nowej Huty
1953, masz., l., k. 2
27. Kontrola obciążeń stropu gmachu Banku Gospodarstwa Krajowego
Pismo W. Chyrosza do St. Wolskiego
1950, l., k. 5

V. ZAŁĄCZNIKI

28. Budownictwo
Prace drukowane W.Ż.
1939–1954, druk, sz., k. 198, zob. aneks 2

ANEKS 1

- J. 23. Osoby i instytucje B-S
a. korespondencja wychodząca			
1.	Bukowski Bronisław	1951	1. 2
2.	Cebertowicz Romuald	1951	1. 1
3.	Chyrosz Waclaw	1950	1. 1
4.	Polski Komitet Normalizacyjny	1954	1. 1
5.	Rektor Politechniki Warszawskiej
(Kazimierz Drewnowski)	1940	1. 1
b. korespondencja wpływająca			
1.	Bukowski Bronisław	1950–1953	1. 5
2.	Instytut Badawczy Budownictwa	1949	1. 2
3.	Instytut Budownictwa Mieszkaniowego	1954	1. 1
4.	Oderfeld Jan	1956	1. 1
5.	Szajarczyk Stefan	1954	1. 1

ANEKS 2

- J. 28. Budownictwo.
1. *Badania urządzeń ogrzewczych*, „Technika Ciepła”, 1939, 7 egz.
 2. *Rusztowania rurowe w budownictwie*, Warszawa 1946, 2 egz.
 3. *Zagadnienia modułu w budownictwie*, Warszawa 1949
 4. *Stała wystawa budowlana w Moskwie*, „Przegląd Budowlany”, 1950, nr 10, s. 459–461
 5. *O przesuwaniu wielkich ciężarów i budynków*, „Przegląd Budowlany”, 1952, nr 11, 6 egz.
 6. *Podstawy wytrzymałościowe obliczeń statycznych konstrukcji murowanych z cegły*, „Rozprawy Inżynierskie” XIV, 1954

7. *Izolacja dźwiękowa w zastosowaniu praktycznym*, Biblioteka ZNBBO Politechniki Warszawskiej nr 23, 7 egz.